

Готов я, Боже, стать до бою
За всенародні Ідеали,
Щоб жити світові з Тобою,
Щоб врешті згнули Ваали!...

Щоб Божа Правда й Божа Сила
В житті засіяли ізнову, —
Подай же, Боже, мені крила
Науку ширити Христову!...
28. VIII. 1961.

2.

СВОБОДА.

Найбільша Свобода — Христова,
А повная рівність — у Бозі,
Найперша Свобода — то Слова
Хоч в хаті своїй на порозі!...

Свобода вигонить бідоту,
А рівність вирощує крила, —
Обое лякають темноту,
І тріються народів сила!

Христос нам посівав Свободу,
І й не буде вже більше обману, —
І Правда заросте в рід із роду,
І згинуть криваві тирані!

Свобода — то донечка Божа,
Для щастя народу відвіку, —

Як сонце весінне погожа,
Як крила міцні чоловіку!...
28. VIII. 1961.

3.

ДОДОМУ!

Величне Свято, — йду додому, —
Господь підняв мене з недуги:
Поглянув Батько на сірбіу,
І я вже вдома, недолюбгий!...

Почув Господь Святі Молятва,
І мене на працю повертає:
Ізнов за Правдою гонитви,
Святе горіння знов безкрає!...

Я знову стану орлокрилий
На службі Господу й нарбоду, —
І Бог поверне мені сили
Творити всім спасінну Згроду!...

Величне Свято, — йду додому, —
Господь підняв мене з недуги, —
Поглянув Батько на сірбіу,
І я вже вдома, недолюбгий!...
28. VIII. 1961.

† Іларіон.

Іларіон

ПОЕЗІЇ. ЮНАЦЬКІ ЩАСЛИВІ ЛІТА. СПОГАДИ

ЮНАЦЬКІ ЩАСЛИВІ ЛІТА.

Спогади.

1. ЩОДЕННО.

Так хочеться їсти... Відвчора
Я в роті й росінки не мав,
І в очах голодний Змора:
Ще ж вдосвіта з сонцем устав...

Мамуся мовчить, і ні слова:
До школи без хліба піді...
А в мене — усмішка шовкова
Змагає щоденну біду...

І мама стоїть, як тополя,
І очима мигує мене:
Хоч в мене полатана льоля,
Та серце любовне й яснє!...
26.XII.1961.

2. ДИТЯЧЕ.

Сонет.

Так сумно завжди пам'ятаю,
Коли згадаю про дитяче:
Я хочу їсти до безкраю,
І душа болять і серце плаче...

І що робить, малий не знаю,
І рзбпач їсть мене гаряча:
Бо хочу їсти до безкраю,
І душа болять і серце плаче...

І моти стогне, і на руки
Бере й до серця тихо горне,
І забуваю я з розпуски

Чуття голодне необорне,
І тихо — тихо засинаю,
І чую пісню ніби з Раю...
Л.В.1964.

2. НА ВВЕДЕННЯ.

Оповідання мами.

"Якраз на Введення... На дворі
Завія з вйхором шаліла...
В страху сховались млосні зорі,
У танці йшла Примара біла...

А татко наш вертався додому...
Важка торбина за плечима...
Всім тілом чув тяжку утому...
Лап'ятий сніг перед очима...

Додому квапнясь... Ніч настала...
Увесь замійсвивсь про родіну...
З тобою батька й я чекала,
Бо він же ніс гостинця сину...

Не чув нічого... Раптом самі
З конем на нього навадили...
Упав... і звестися не в стані...
І довго так лежав безсильний...

Знайшли його прохожі люди:
Побитий увесь... побиті груди...
Знайшли живого ще, й до хати
Принесли в Бозі поховати...

І татко вмер... А ми з тобою
Самі лишились в горюванні,
І запізнались з Бідюю,
Немов ті сироти останні..."
Л.В.1962.

4. БУРЕВІЙ.

Схопився буревій на дворі,
І дається дощ, немов з відра, —
А мати сушиться у горі,
Лиха бо сунеться пора...

На дворі вже буря люта,
І дощ у вікна стукотять, —
Дитина гола й необута,
У чім до школи побіжить?...

На дворі буря негаває,
Не за горами вже й зима:
У хаті й кришечки немає,
Й поліниця дров у піч нема...
Л.В.1962.

5. У ШКОЛІ.

"Чи ти, Іванцю, їв сьогодні?
Ось на, — хлібця для тебе маю!...
А тут картопельки... холодні...
Тобі з торбинки повиймаю!..."

Ми з Дімцею вчимося разом,
Уранці школа ще не повна, —
Дівча стурбоване відказом,
Ув очі вп'ялося любовно...

"Бери, Іванцю, з мене досить,
А ти ж не їв іще, я бачу"...
Дівча прилінуло і просить,
А я мовчу... й от-от заплачу...

І я узив хлібця кусочок,
Й зирнути сором Домці в очі...
"Кусай... кусай іще разочок,
Бо в школі будемо ж до ночі"...

Івась-вдовіченко убогий,
А Домця — мамина пестунка,
Обоє в школі вітроногі,
Співають в Церкві разом лужко.

Й припав Івась увесь до куса,
А Домця дивиться й шаріє,
Й маленьке серденько — спокуса! —
В обох дітей потиху мліє...
Л.В.1961.

6. ІСТИ.

Коли дитяństwo я згадаю,
То все одне: я їсти хочу, —
І довгий день, і ніч безкраю
Про це мамусі я сонбчу...

"Мамусю — їсти, мамцю —
трошки!"

А мати гóрветься й голосить,
Риплять під нами мулькі дошки
А мати: "Спи, синічку, досить!"...

Й до лона матінка кохана
Мене з любов'ю тисне й тисне,
І плачем тихо вдвох до рана,
Аж поки сонечко не блісне...
Л.В.1961.

7. ДО ШКОЛИ...

С и н:

Одного я прагну повіки:
До школи, мамусю, до школи!
У ній моє щастя і ліки,
Й цього не зречуся ніколи!...

Мати :

Радна б я зробити, мій сину,
Та грошей на шкоду де взяти?
Продам хіба й душу єдину,
У найми підү пропадати...

Син :

Та вилізем з лиха помалу,
Робити я буду по школі!...

Мати :

Ти вдумав думку невдалу,
Бо вдвох ми і босі, і голі!...

Та згода... Нехай вже так буде,
Іди, мій синочку, в науку...
Та вчаться ж і бідні люди,
Нас візьме Господь на поруку!...
26.VII.1962.

8. МАТИ.

Як очі закрию, то й чую, —
Співає моя рідна мати,
Співає все пісню тужную,
Як в'язень, попавши за ґрати...

Бо все ми з тобою в неволі,
Дві пташки із стіну ясноґо, —
Свобода на нашому чебі,
Та скрута скувала нам ноги...

Удвох у неволі з тобою
Жили ми у путах бідоти, —
Та завжди готові до бою
Я на самім вершечку Голґоти!...

Біда нас червою точила,
Я бедушні точили нас люди, —
І скоро потёрлися крила,
І висохла матірні груди...
21.I.1961.

9. СНИ ПРО МАТІР.

Кладусь спочіяти, й зразу стіха
В надземний світ перелітаю,
Стає так легко повно дихать,
І в сні солодкі воріанаю...

І сниться все убога хата,
А я дитиною надворі,
І завжди ти тут, тиха мати,
З очима любими, як збрі!...

Був світ широкий, загадковий,
А в ньому тільки ми з тобою, —
І хоч самітні й без покріві,
Готові кинутись до бою!

Сміялось сонечко навколо,
І в серці світла й піху повно,
І ти, піднявши горде чоло,
Співаєш щасно та любовно...

Я в снах усе додому ліну,
Де йсне сонце й тиха мати,
Що в душу пістоці дає сину
В дворі ясному біля хати...

Усе життя шукав я домі,
Вона ж в тобі, моя кохана:
Хоч ми були обое голі,
Та грало щастя нам від рана!
15.X.1960.

10. МАТИ.

Коли б в мене була тепер мати,
Я носив би її на руках:
Збудував би для неї палати,
І співав би у неї в ногах...

Я робив би усе для матусі,
Як слухняний і люблячий син,
У всіх справах і в кожному русі
Тепер був би любовний їй чин...

Кожен день від світанку й до ночі
Я в усьому годив би тобі,
Щоб веселі були твої очі,
Щоб краса не марила в журбі!

Коли б в мене були тепер мати,
Я носив би її на руках:
Збудував би для неї палати,
І співав би у неї в ногах...
26.XI.1963.

11. МОЯ МАТИ.

Співала пташечка в садочку,
Мені ж здалося — то мамуся
Навчає лубу свою дочку,
Чому про завтра не журюся...

Дзюркоче джерельце на полі,
Мені ж здалося — луба мати
У Бога просить доні Доли,
Щоб їй щасливо прожити!...

Тихенький дощичок хлопоче,
Мені ж здалося, — мати мняа
Благає в Бозі мені крила
Щасливо жить літа дівочі!...
16.VIII.1964.

12. КОЛИСАНКА.

Сиділа матінка й ридала,
Схвильвши голову на руки,
Я вони впливай їй, як ті жала,
Вона ж не чула їх з розлуки...

А я обняв мамусю ноги,
 Я до них голівкою тулявся,
 Я про день сирітський та убогий
 В сльозіх з мамусею журився...

Я малу заплакану голівку
 Я притуляв до ніжок мами,
 Я спустився тихо на долівку,
 Я заснув від хліпання з нестями...

І мама тихше й тихше плаче,
 Щоб не збудити їй дитину, —
 І вже не плач, — то пісня наче,
 Яку на сон співає сину...

26.XII.1961.

12. МОЛИЛАСЬ МАТИ ЗА ДИТИНУ...

Я бачив, як палають очі
 У Храмі Божім на Молитві, —
 Немов Зіниці ті Пророчи,
 Що стаються в Святий Гонитві...

Модилась мати за дитину,
 Щоб Бог послав їй щасну долю, —
 Здавалось, — зараз, в цю хвилину
 Господь уволить її волю!...

Горіли очі, і Марію
 Пречисту Матінку просив:
 Кладу на Тебе всю Надію, —
 Ти хворій дові вернеш сили!...

Палали очі, і до Неба
 Звертала їх, як Скорбна Мати:
 На крилах неслася до Тебе,
 Я благала допо рятувати...

Горіли очі, і Ікону
 Огнем полум'яним палили:
 Храни болящюю від скоу,
 Подай моїм надіям крила!...

20.IX.1964. Давфін, Мін.

14. УДОВА.

Стоїть вербиця над водою,
 Додоу віття попустила, —
 Уся огорнена журбою,
 Як мати рідна, мати мила...

Ось над дитиною схилилася
 В журбі глибокій скорбна мати:
 Сльозим гарячим молилася,
 Щоб щастя донечці придбати...

Стоїть вербиця над водою,
 Додоу віття попустила...
 Ой тяжко жити удовою,
 Коли ти чаечка безсила...
 21.VI.1964.

15. КОВЗАНКА.

"Мамусю, — ковзанка на дворі,
 Усе замерзло, все блищить,
 А я сиджу в тяжкому горі, —
 Пусти, мамусю, хоч на мить!"...

"А в що ж обуєшся, мій сину,
 Коли немає чобіт?"
 "Я тільки, мамо, на хвилину,
 Хоч босичком біля воріт"...

На двір мамуса не пускає,
 А я прильпнув до вікна:
 Там товариство вигравляє,
 На дворі чується й весна...

Сидить мамуса на ослоні,
 Так сумно голову схилила, —
 А я мов коник на прильпі, —
 Сидіти в хаті вже не сила...
 8.II.1962.

16. СНІЖНА ПІНА.

Мороз на дворі аж шкварчить,
 І снігу аж по вікна повно...
 На двір би вискочить на мить —
 Туди так тягне невинно...

Але немає чобіток,
 І в що вдягнутися немає...
 А онде хлопчиків гурток
 Сніг саночками з криком крає!...

Я раптом через двір скік,
 І в сніг вагнувся по коліна, —
 І ноги мов вогнем опік,
 Я мене покрила сніжна піна...
 17.XI.1965.

17. ДО ШКОЛИ.

Спішу засіпавшись, до школи,
 Бухвар новенький під пахвою, —
 Не хвилювався так ніколи,
 І то біжу, а то постію...

Сидить учитель біля столу,
 А я настрашений крокую...
 Дрижу увесь... і очі долу...
 Щось він говорить, я не чую...

"Чого ж ти босий, чом не взуєся,
 Та ж сніг кусає он на дворі?"...
 І сміх товаришів почуєся,
 А очі вчителі суворі...

"Пішли на працю моя мати,
 І чобітки свої обули"...
 Чомусь не можу я стояти,
 І від страху заграла й скули...

"Я не прийму тебе, козаче,
Бо без чобіт не ходять в школу"...
І щось мене похлинуло наче,
І я з плачём звалився додолу...

"Ну то сідай вже там на лаві,
Та щоб узавтра вже обувся!"...
І очі блиснули у славі, —
Немов той кінь баскій розкувся!...
а.п.1962.

18. ТАК ХОЛОДНО...

Так холодно у нас в хатині,
Пі полінця дров уже нема...
У мамі руки темносні,
Пі вона мовчить, немов німа...

Завдання треба б написати,
Але не взять пера до рук...
Зорить на мене хвора мати,
А очі повні болю й мук...

Узавтра вранці я до школи
Без хліба побіжу ізнов...
Мороз у ноги й руки колає,
І я вже й плакати готов...
31.V.1962.

19. ЧОМУ?

Мамусю мила і кохана,
Чому я їсти хочу й хочю?
Чому я день увесь відрана
Нічим наїстися не доскочу?

Чому в панів он повно їжі,
А в нас нема її ніколи?
Самі картопельські несвіжі,
Та й ними живимось спроквола?...

Чому Господь нас не годує,
Чому нема Його Опіки?
Чи ми згрішили, й Він не чує,
Пі Своїх сиріт забув на віки?...

10.VI.1962. Гефорд, Саск.

20. ЧОМУ?

Я не лених, я не ледащо,
А хліба в мене все нема...
Чому ж це, Господи, і нащо
У світі відповідь німа?...

Нічого в бідного немає,
Саме наслада через край...
Коли ж те Сонечко засне,
Коли западне й бідним Рай?...
15.I.1962.

21. ЮНІСТЬ.

Конем промчались юні роки
І не спинялися ніколи, —
В душі сліди тяжкі й ганбокі,
А в серці рідненія та вколн...

Немов у море бистрі води,
Орлом вся юність промайнула,
Пі сліди козачої породи
Жадні недоаю проковтула...

Стрілаю юність пролетіла,
І тільки спогади лишила, —
Була на дусі горда й сміла,
Але голодна та безсила...
12.VI.1962.

22. МОЛОДИТЬ.

А молодість — найбільша сила,
Яку в житті людина має,
Тоді тобі зростають крила
І щастя юнее безкрає...

У юності надії повен,
Вони ж — як та роса на квіти,
І сміло лине юний чобен
І щасно плинуть юні літа!

Пі горить в тобі огнем відвага,
Пі промінням грають світлі мрії:
Вони дають тобі наснаги
Творить хоч в думці горді дії...
30.IX.1962. Рівне.

23. МРІЄ.

С и н:

"Кінчу я школу й виїду в люди,
Як той оред, полнну вгору, —
Для мене праця буде всюди, —
Я стану мамі за підлору!"...

М а т и:

"Мені вже щастя не чекати,
Бо ось валюся я з безслави...
Лежу недужа, й вийти з хати
Я не спроможна, сину милай!"...

С и н:

"Засвітить сонце й нам у хату,
Пі всімхнеться ще веселе щастя:
Я прошу матиму багату,
І з злиднів вирватись удасться!"

М а т и:

"Коли б такого хоч на днину,
Коли б ти вирвався у люди, —
Не хочу більше, любий сину,
Для мене знать це досить буде!"...

Син:

"Я вийду з школи незабаром
І буду мамі помагати!"...

Мати:

"Як б то щастя: твоїм даром
Унести радості до хати"...

Чекала мати щастя сину...
Не дочекалась... В домовину
Пішла навіки спочивати
Моя Свята мила мати...
24.VI.1963.

24. МОЛОДІСТЬ.

На крилах молодість злетіла,
І хоч була вона й тяжка,
Та все ж ясні і гордосміла,
Я велі мене Твоя Рука!...

На все відкриті були очі,
І я вивчав Твій світотвір, —
Я пізнав Тебе були очі
І юний слух, і юний зір...

І я кохав Тебе, мій Боже,
І в серці юному носив, —
Тобі віддав його як ложе,
І жити Ти мене навчив...
12.VIII.1962.

25. САМОТНИЙ...

Я цілий день самотний вдома,
Пішли мамуся на роботу, —
Лежу і мучуся, сірома,
І вже наплакався до поту...

Була картопелька холодна
Я горнітко юшки залишив, —
Я все поїв і випив дб дна,
І зголоднів аж до безсилля...

Посутеніло вже на дворі,
І з закутків вилазять ляки...
Нема мамусі... Може хворі,
І вже й не прийдуть, небораки?

Та двері рваном заспівали,
І на порозі мати ясна:
І всі Примари повтікали,
И сміється лямпочка невгасна!...

Я мене у пестощах скопнала,
І цілувала мати сина:
"Моє пташійточко ти миде,
Моя розрадонько єдина!"...
16.VIII.1962.

26. ТА ЗГЛЯНЬСЯ Ж, БОЖЕ...

Та зглянься ж, Боже, на дитину,
Бо сам не в силі ради дати:
Голодний я цю довгу днину,
А в ліжку стогне хвора мати...

Ми вдвох з матусею у горі:
Вона захворіла на праці,
А в мене ніженьки не скорі,
І що я вдію небораці?...

І стогне тихо мати мила,
А я ношуся по хатині, —
Та допомги мені не сила,
Немає й скибки в хаті нині...

Та зглянься ж, Боже, на дитину,
Бо сам не в силі ради дати:
Голодний я в цю довгу днину,
А в ліжку стогне хвора мати...
14.VIII.1962.

27. ПІДЗЕМНИЙ КАПОНІР.

Присвячується Володимиру Вишивченкові.

Втомилось сонце, вечоріє,
І червінь крме нас усіх...
Душа росте, і серце мріє,
І стеліться юнацький сміх...

Грізна фортеця, моя школа,
А он підземний капонір, —
Туди посаджено сокола,
Я йому не вирватись з тих дір...

А ми співаєм юним хором,
Під Небо стеліться Донець,
І Бог ласкавим теплим Зором
Голубить нас, як наш Отець...

Грізний борець у капонірі,
Пісні юнацькі спрагло п'є,
І дні свої бадьорить сірі,
І солодять життя своє...

Я несеться пісня ораокрила,
І лине сміло в Небеса, —
Я цвіте душа, ясті та мила,
І в серці пераняться краса...

23.IV.1963.

Візень підземного капоніру — Володимир Вишивченко. Донець Михайло — найіше слашній співак Київської опери. Капонір — це "Косой Капонір" у розі на краю Києва, де тримався айсьмові "злочинці", а в самій фортеці була Вісьмова Фельдшерська Школа, де 600 юнаків учиво любили співати.

30. ГОРЕ.

Так тяжко, Боже, жити в світі,
Коли марний твій заробіток, —
Як діти в тебе непригріті,
І в люту зиму без чобіток...

Дітей не виправш до школи,
Бо без взуття не йти зимою,
Нема й прожитку в нас ніколи,
Хоч ми й не знаємось з корчмою...

Нема достатку, ні роботи,
Бо поля й клáптника немає, —
І нас нападиси злидоти,
І анхоліття те безкрає...

Дітей шиурочок у родині,
Та нас усіх вчепилось горе, —
Однакове і вчора й нині,
Як невимолнима смерть сувора...
1.XI.1965.

30. СОНЕЧКО.

Як тихо сонечко загляне
В мою убогую хатину,
В душі зболялій сумно стане,
І я в минуле серцем лину...

Було колись, — малий хлопчина
У серці ніс палки надії:
Що щастя сонечком прилягне,
Пі в життя оберне горді мрії...

Минуло все... І сонце йсне
Мене промінням мало гріло,
Хоч щастя зоряне не гасне,
Пі я пнусь до нього гордо й сімло...

І світить сонечко і далі,
Моргáє з Неба, та не гріє:
Сніги у серці нерозтаїлі,
І лютий холод в душу віє...
14.IV.1962.

30. УСЕ ЖИТТЯ.

Вже гаупа ніч, а сну немає,
Утім далеко десь за гори, —
Пі видіння сунеться безкрає,
А в ньому Привиди та Змори...

В шукáннях молодість майнула,
В шукáннях Правди та науки,
Пускав громові стріли з тула, —
Зостáлись з них порожні звуки...

І все життя так пролетіло,
Хоча й літав я поза хмари, —
Я мусів брати все несміло,
Як даб бере в пана лáпи...

Усе життя — сама неволя,
Усе життя ламали крила:
Бо сирізь у нас — тяжкі сваволя,
І в ній вимирає творча сила...
16.XII.1962.

31. ІЗ ЛІТ МАЛИХ.

Я з літ малих з Тобою, Боже,
Ти з літ малих ведеш мене,
Тому минуле все погоже,
Немов те сонечко яснє!...

Хоч холодно було часами,
Та був зо мною завжди Ти,
І тріщились ворожі тами,
Бо Ти провадив до Метя!...

Я просто й вірно йшов з Тобою,
І путь моя була яснá,
І не боявся я злого бою,
Бо Ти був в серці як весна...

Хитався часто вутлий човен,
І з нього падав я не раз, —
Ущерть Надії був я повен,
І Ти мене від смерті спас...

Усе життя живу я з Богом,
Щасливий й повний тільки Ним
І мрію зоряним Чергогом
І Господом своїм Святим!

Я з літ малих з Тобою, Боже,
Ти з літ малих ведеш мене,
Тому минуле все погоже,
Немов те сонечко яснє!...
28.XII.1964.

32. ЧУЖИНА.

Я вдома був ясний, щасливий,
І жив, як совісна людина, —
У всьому людяний, горякий,
У праці кожна хвилинка...

Та мусів я втікати з дому
Пі податись дальніми світами,
Схопила чужина сірому,
І на чеснотне всюди тамнє...

І все родíme розгубив я.
Чуже чепляється повсюди,
Пі суворе і тяжке покійн'я:
Голодні і холодні груди!...

І тільки Бог zostався Рідний,
І душу й серце тихо гріє, —
Тому світогляд мій погідний,
І про Небесне серце мріє!...
2.VIII.1964.

33. СПОГАД.

Усе, що минуло, забуте,
Й травою навів поросло, —
Досипано в нього й отрути,
Невмисне, чи може на зло?...

Щі спогади їдко кусливі,
Бо повно бувало обман...
Були десь деньочки шасливі,
Та й їх геть погайнув туман...
15.IV.1962.

34. СПОГАДИ.

Спогади кохані,
Спогади сумні, —
Ятритесь на рані
В серденьку на дні...

Спогади минулі
Хвилями сливли, —
Мов ті струні чулі
З вітром загули...

Спогади далекі
Мчаться як орай, —

Наче ті далеки
Знебу прибувай!...
29.XI.1964. Едмонтон.

35. У СНІ.

А я тебе, кохана Мати,
Та поголублю хоч у мрії,
Поставлю в сні тобі палати,
Й запахнуть волею лелі!...

А я хоч в сні тебе побачу,
Мог ти Україно мила,
Побачу сильною, іначу,
Як витягла могутні крила...

І все летиш угору й вгору
До сонця ясного, до Неба, —
Там повно волі та простору,
І щастя повно там для тебе...

Я вірю глибоко: тирани
Погинуть геть аж до останку, —
Й загояться болючі рани,
Й всміхнешся ти назустріч ранку!...
16.II.1964.

† Іларіон.